

Gemeente Haren Accountantsverslag 2013

Rapportage aan de gemeenteraad

Building a better
working world

Gemeenteraad van de gemeente Haren
T.a.v. de heer O.E de Vries
Postbus 21
9750 AA HAREN

Groningen, 14 april 2014

FHOK-9J2HUM/RB/bj

Uitkomsten controle en overige informatie 2013

Geachte leden van de raad,

Het doet ons genoegen u verslag uit te brengen omtrent de uitkomsten van onze accountantscontrole van de jaarrekening van de gemeente Haren.

Wij willen u over de volgende onderwerpen informeren:

- ▶ Uitkomsten jaarrekeningcontrole.
- ▶ Kwaliteit beheersorganisatie.
- ▶ Onafhankelijkheid en controleproces.

Onze controle is gericht op het vormen van een oordeel omtrent de jaarrekening over 2013.

De mogelijkheid om een open en eerlijke dialoog met u als lid van de gemeenteraad te voeren, vormt een essentieel onderdeel van het controleproces, evenals van de algehele corporate governance. Wij waarderen deze mogelijkheid om de inzichten die uit onze controle voortkomen met u te kunnen delen.

Het concept van dit verslag is d.d. 9 april 2014 besproken met de portefeuillehouder financiën, de gemeentesecretaris en de concerncontrollers. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Haren.

Wij stellen het op prijs een en ander persoonlijk toe te lichten of eventuele vragen omtrent deze of andere met de controle verband houdende zaken te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. R.H. Bouman RA

Inhoudsopgave

Kernpunten	3	Onafhankelijkheid en controleproces	19
Kernpunten uit onze rapportage	4	Onafhankelijkheid	20
Uitkomsten jaarrekeningcontrole	6	Ons controleproces	21
Conclusie van de controle	7		
Onze analyse van het resultaat 2013	9	Bijlage	
Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle	11	1. SiSa-bijlage	
Kwaliteit beheersorganisatie	14	Totaal aantal pagina's in dit rapport: 25	
Interne beheersmaatregelen	15		
Rechtmatigheidsbeheer	17		

Kernpunten

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunten

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat

Uitkomsten jaarrekeningcontrole	Goedkeurende controleverklaring	Wij zijn voornemens om bij de jaarrekening 2013 van de gemeente Haren een goedkeurende controleverklaring af te geven met betrekking tot de getrouwheid en rechtmatigheid.
	De jaarrekening is getrouw	Een goedkeurende verklaring met betrekking tot getrouwheid betekent dat het jaarverslag en de jaarrekening 2013 zijn ingericht in overeenstemming met het BBV en de in de programmarekening opgenomen balans en toelichting en rekening van baten en lasten een getrouwe weergave zijn van de financiële positie en baten en lasten van de gemeente Haren.
	De jaarrekening is rechtmatig	Een goedkeurende verklaring met betrekking tot rechtmatigheid betekent dat de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2013 in overeenstemming zijn met de relevante wet- en regelgeving.
	Geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de <i>Nota verwachtingen accountantscontrole 2013</i> . Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunten

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat

	Fout Europese aanbesteding; € 92.000	In 2013 zijn voor totaal € 92.000 aan uitgaven verricht welke onterecht niet Europees zijn aanbesteed. We verwijzen hiervoor naar pagina 8.
	Uw begrotingsbeheer op orde	De afwijkingen van het resultaat ten opzichte van de bestuursrapportage van € 642.000 wordt met name veroorzaakt door externe factoren. Wij zijn derhalve van mening dat het begrotingsbeheer van de gemeente Haren op orde is.
Uitkomsten jaarrekeningcontrole	Waardering grondexploitatie kent hoge mate van schattings-onzekerheid	<p>Evenals voorgaand jaar constateren wij dat de interne beheersing ten aanzien van de grondexploitaties van een goed niveau is. Het is inherent aan dit proces dat er toekomstige onzekerheden blijven bestaan, zeker zolang de recessie aanhoudt.</p> <p>De gemeente heeft echter op transparante wijze inzicht gegeven in de risico's en mogelijke tegenvallende scenario's (zie paragraaf weerstandsvermogen en de toelichting in de jaarrekening).</p> <p>Al deze punten in overweging nemend zijn wij van mening dat de grondexploitaties juist zijn gewaardeerd.</p>
Kwaliteit beheersorganisatie	Interne beheersmaatregelen op orde	Op 16 december 2013 hebben wij onze managementletter uitgebracht. Hierin hebben wij gerapporteerd dat de beheersorganisatie van de gemeente Haren vanuit het perspectief van de accountant in de basis voldoende is. De jaarrekeningcontrole heeft niet geleid tot andere conclusies over de interne beheersing, in het accountantsverslag hebben wij nog wel een aanbeveling opgenomen.

Uitkomsten
jaarrekeningcontrole

Conclusie van de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Controleverklaring

Wij zijn voornemens om een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2013 van de gemeente Haren te verstrekken. In deze verklaring bevestigen wij dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2013 als van de activa en passiva per 31 december 2013 in overeenstemming met het *Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten*.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2013 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen.

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2013. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

De jaarrekening en het jaarverslag dienen te worden opgemaakt in overeenstemming met het BBV. Wij hebben vastgesteld dat de jaarrekening 2013 van uw gemeente geen materiële afwijkingen vertoont ten opzichte van de voorschriften van het BBV.

Daarnaast is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijk voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet strijdig is met de jaarrekening.

Wij zijn er bij ons oordeel van uitgegaan dat de raad de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.

Conclusie van de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Controleverschillen blijven binnen goedkeuringstoleranties

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de belangrijkste ongecorrigeerde verschillen naar aanleiding van onze uitgevoerde controle. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken. Deze verschillen blijven binnen de goedkeuringstoleranties. Dit betekent dat wij een goedkeurende controleverklaring kunnen verstrekken.

Ongecorrigeerde verschillen			
Post/omschrijving van de toelichting	Fouten (in euro's)	Onzekerheden (in euro's)	Verwijzing
Getrouwheid			
Rechtmatigheid			
Europese aanbesteding	92.000		Pagina 8
Totaal	92.000	0	
Tolerantie	460.000	1.380.000	

Bevindingen Europese aanbestedingen

In 2013 is in totaal € 92.000 aan uitgaven verricht welke onterecht niet Europees is aanbesteed. Er is sprake van een fout inzake een inkoopcontract welke in het verleden is afgesloten en jaarlijks stilzwijgend is verlengd. De gemeente is aan het onderzoeken hoe zij dit in 2014 op kunnen lossen.

Onze analyse van het resultaat 2013

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Voordelig resultaat nader geanalyseerd

Het saldo van baten en lasten (na bestemming) over het jaar 2013 bedraagt € 765.000 nadelig en wijkt hiermee € 642.000 af ten opzichte van het geprognosticeerde resultaat in de bestuursrapportage 2013.

De afwijkingen worden in belangrijke mate veroorzaakt door:

Bedragen x € 1.000	Voordelen	Nadelen
Hogere uitgaven bijstandsverlening		217
Schades als gevolg van storm		119
Verliesvoorziening grondexploitatie Onnen (Kooi-Hekman)		188
Uitkomsten controle Belastingdienst		104
Extra afschrijving riool		228
Voorziening ww-uitkeringen voormalige personeelsleden		193
Extra lasten personeel (met name werkgeversheffing premie Zorgverzekeringswet)		540
Meevaller algemene uitkering (jaren voor 2013)	187	
Meevaller algemene uitkering (2013)	291	
Hogere opbrengsten huisvuil	137	
Diverse posten	332	
Totaal	947	1.589

Uw begrotingsbeheer is op orde

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de afwijkingen ten opzichte van de najaarsnota met name worden veroorzaakt door externe factoren. Wij zijn derhalve van mening dat het begrotingsbeheer van de gemeente Haren op orde is. Voor een meer gedetailleerde analyse van het rekeningresultaat verwijzen wij naar de jaarrekening en het jaarverslag.

Onze analyse van het resultaat 2013

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Het weerstandsvermogen van de gemeente Haren in beeld:

Weerstandsvermogen Bedragen x € 1.000	jaarverslag 2011	jaarverslag 2012	jaarverslag 2013	begroting 2014
Beschikbare capaciteit (A)	833	1.467	1.640	6.587
Benodigde capaciteit (B)	5.010	4.803	4.847	4.881
Ratio weerstandsvermogen	0,17	0,31	0,34	1,35
Weerstandsvermogen (A-B)	(4.177)	(3.336)	(3.207)	1.706

Ten opzichte van voorgaand jaar is zichtbaar dat enerzijds de beschikbare capaciteit toeneemt. Dit wordt veroorzaakt door de toevoeging aan de algemene reserve van € 1,3 mln. zoals opgenomen in de begroting 2013. Anderzijds is er een lichte stijging van de benodigde capaciteit. De ratio weerstandsvermogen laat hierdoor een lichte stijging zien.

In de kadernota weerstandsvermogen en schuldenpositie is opgenomen dat de ratio weerstandsvermogen van de gemeente Haren tenminste 1 dient te zijn. In de jaarrekening 2013 concludeert de gemeente Haren dat de weerstandscapaciteit ultimo 2013 beneden de benodigde weerstandscapaciteit ligt.

In de begroting 2014 heeft de gemeente maatregelen gepresenteerd om te komen tot een weerstandscapaciteit die voldoende is om de risico's af te dekken.

Dit wordt voornamelijk gerealiseerd door de te realiseren boekwinst van € 2,2 miljoen op de inbreng van de gronden in deelgebied 5/6 van Haren Noord.

In de management letter 2013 hebben wij reeds gerapporteerd over het weerstandsvermogen. Evenals in de management letter zijn wij ook bij de jaarrekeningcontrole van mening dat de paragraaf weerstandsvermogen een goed beeld geeft van de financiële positie van de gemeente Haren, waarbij geconstateerd kan worden dat het weerstandsvermogen in 2014 sterk zal verbeteren.

Aanvaardbaarheid van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Naar onze mening zijn de door het college gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

Schattingsprocessen binnen de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het maken van schattingen bij het opmaken van de jaarrekening.

Als accountant van de raad beoordelen wij deze door het college gemaakte schattingen. Wij kunnen instemmen met de door het college gemaakte inschattingen en waarderingsgrondslagen.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Inleiding

Deze paragraaf geeft een uiteenzetting van de werkzaamheden en bevindingen ten aanzien van de belangrijke aandachtsgebieden in de controle die nog niet eerder in dit verslag zijn toegelicht.

In dit hoofdstuk wordt de waardering van de grondexploitaties behandeld vanwege de risico's door de aanhoudende recessie.

Boekwaarde

De boekwaarde van de in exploitatie genomen projecten zijn op hoofdlijnen als volgt te specificeren.

Grondexploitatie	31-12-2013	31-12-2012
Komplan	3	3
Onnen (Kooi-Hekman)	975	921
Verliesvoorziening Onnen	389-	201-
Nesciopark	2.411	4.337
Nog niet gerealiseerde winst Nesciopark	-	820-
Haren Noord	12.018	11.979
Nog niet gerealiseerde winst Haren Noord	2.735-	2.735-
Haderaplein	1.818	1.632
Stationsgebied	314	300-
Totaal	14.415	14.816

De boekwaarde van de gronden is ten opzichte van 2012 met € 400.000 afgenomen. Dit is met name het gevolg van het treffen van een verliesvoorziening voor Onnen/Kooi-Hekman, de verkoop van gronden en het afboeken van de niet gerealiseerde winst Nesciopark en het activeren van kosten in 2013.

Waardering grondexploitaties

De waardering van de grondexploitaties is jaarlijks één van de belangrijkste aandachtspunten in onze controle, vanwege de mate van schattingsonzekerheid voortkomend uit de huidige economische situatie.

De belangrijkste risico's in de grondposities van de gemeente Haren concentreren zich in Nesciopark, Haderaplein en Haren-Noord. In het vervolg gaan wij kort in op de belangrijkste projecten.

Onnen (Kooi-Hekman)

De verwachting is dat alle kavels in Onnen in 2014/2015 verkocht gaan worden. Dit heeft echter wel tot gevolg gehad dat een extra verliesvoorziening van € 188.000 getroffen moest worden. Daarmee is dit project volgend jaar afgewikkeld.

Nesciopark

In 2013 is met de gemeente Groningen overeenstemming bereikt over de overdracht van de gronden met betrekking tot het transferium voor € 1,3 miljoen. Tevens heeft de gemeente geconstateerd dat de "nog niet gerealiseerde winst" op de gronden niet meer gerealiseerd zal worden en heeft dit afgeboekt. Uit de scenarioanalyse blijkt dat in geval vertraging (halvering van de geraamde verkopen) een risico van ongeveer € 270.000 ontstaat.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Haren Noord

De verkoop van de woningen in deelgebied 3 is succesvol verlopen. Het stedenbouwkundig masterplan voor de deelgebieden 5 en 6 en het bestemmingsplan zijn in mei 2013 vastgesteld door de gemeenteraad. De hoge raad zal naar verwachting medio 2014 dit bestemmingsplan goedkeuren. Zodra het bestemmingsplan onherroepelijk is geworden kan de GEM starten met de verkoop van de kavels. Inmiddels is (in 2014) opdracht verleend voor het plaatsen van de spooerschermen. Daarmee is het bouwrijp maken gestart en ontstaat de koopplicht voor GEM Haren Noord C.V. voor de gronden in deelgebied 5/6. Door deze economische eigendomsoverdracht kan de gemeente de boekwinst op de inbreng van gronden in de deelgebieden 5 en 6 van Haren Noord in 2014 nemen. Het betreft een bedrag van € 2.221.000.

Op dat moment zal naar verwachting het risicoprofiel van de grondexploitatie aanzienlijk verminderen.

Aangezien de gelden voor de verkoop al zijn ontvangen (deze zijn verantwoord onder de overlopende passiva) is het netto-risico van Haren Noord beperkt.

Raadhuisplein

De actualisatie van het complex laat nog steeds een verwachte winst zien van ongeveer € 1,95 miljoen. Ook voor dit complex zijn diverse (negatieve) scenario's uitgewerkt, die gezamenlijk maximaal € 700.000 aan risico bevatten. In alle gevallen blijft het resultaat echter positief.

Wij stemmen in met de huidige waardering

Evenals voorgaand jaar constateren wij dat de interne beheersing ten aanzien van de grondexploitaties van een goed niveau is. Het is inherent aan dit proces dat er toekomstige onzekerheden blijven bestaan, zeker zolang de recessie aanhoudt.

De gemeente heeft echter op transparante wijze inzicht gegeven in de risico's en mogelijke tegenvallende scenario's (zie paragraaf weerstandsvermogen en de toelichting in de jaarrekening).

Al deze punten in overweging nemend zijn wij van mening dat de grondexploitaties juist zijn gewaardeerd.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Wet normering topinkomens

Per 1 januari 2013 is de *Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)* ingevoerd. Op basis van deze wet is de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector in dienstverband en bij ontslag wettelijk gemaximeerd.

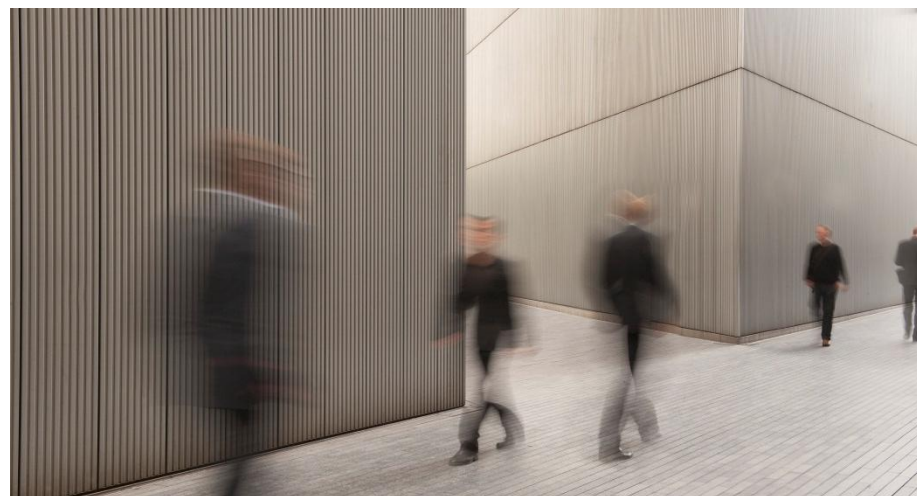
Voor de bezoldiging van topfunctionarissen geldt naast de maximering een publicatieverplichting in de jaarrekening. Dit geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen indien zij de maximale bedragen van topfunctionarissen overschrijden.

In het kader van de jaarrekening 2013 heeft u een analyse uitgevoerd van de topfunctionarissen binnen uw organisatie. Tevens heeft u vastgesteld of er functionarissen zijn die een hogere bezoldiging dan de gestelde maxima kennen. Deze informatie heeft u opgenomen in de toelichting op de jaarrekening. Wij hebben de juistheid en volledigheid van deze toelichting gecontroleerd.

SiSa

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de *Nota verwachtingen accountantscontrole 2013*. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de navolgende specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

Onze controleaanpak hierbij hebben wij in het hoofdstuk Onafhankelijkheid en controleproces nader toegelicht. De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage. In bijlage 1 bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

Kwaliteit
beheersorganisatie

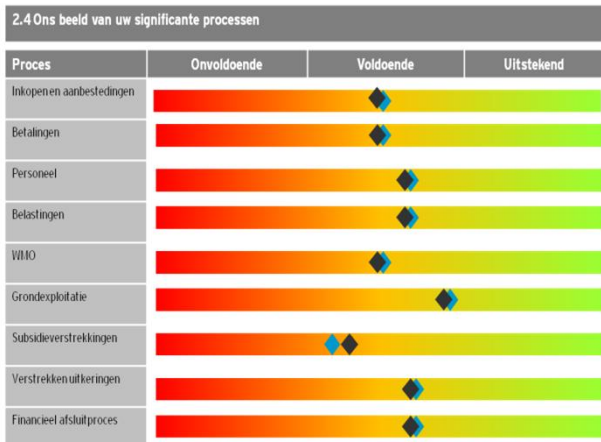
Interne beheersmaatregelen

Kwaliteit beheersorganisatie

Management letter 2013

Interne beheersing op orde

Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van interne beheersmaatregelen onderzocht voor zover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten. Ons doel is derhalve niet om een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing te geven. Wij concluderen dat de beheersorganisatie vanuit het perspectief van de accountant, voldoende is.

◆ Voorgaand jaar
◆ Huidig jaar

In de management letter 2013 hebben wij een aantal aanbevelingen opgenomen ten aanzien van de uitvoering van de rechtmatigheidscontrole. Wij concluderen dat de gemeente deze aanbevelingen heeft opgepakt.

Interne beheersmaatregelen

Kwaliteit beheersorganisatie

Follow-up interim-bevindingen

Bevindingen interne beheersing

In onze managementletter 2013, uitgebracht aan het college op 16 december 2013, hebben wij onze bevindingen en aanbevelingen van onze tussentijdse controle 2013 opgenomen. In deze managementletter hebben wij geadviseerd om interne controle uit te voeren op de beheersmaatregelen in het proces inkopen. Wij hebben geconstateerd dat de budgethoudersregeling niet altijd even strikt wordt nageleefd (delegatie van bevoegdheden). Omdat wij geen materiele fouten hebben geconstateerd, wegen wij deze bevinding als formele fout. Ook uit de cijferbeoordeling op de budgetten zijn geen bijzonderheden gebleken. Wij adviseren u om erop toe te zien dat de budgethoudersregeling ook in formele zin wordt nageleefd.

Rechtmatigheidsbeheer

Kwaliteit beheersorganisatie

Deugdelijk rechtmatigheidsonderzoek

In paragraaf *Rechtmatigheid* van hoofdstuk *Ons controleproces* hebben wij de gehanteerde kaders voor onze rechtmatigheidscontrole nader toegelicht. Buiten hetgeen reeds eerder is gemeld, hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd in het kader van rechtmatigheid. In het vervolg van deze paragraaf geven wij onze bevindingen bij deze onderwerpen.

Het controleprotocol, inclusief het normenkader is op 20 januari 2014 door het college vastgesteld en vervolgens ter kennisgeving aan de raad aangeboden. Het normenkader is intern bij uw gemeente vertaald in interne controleprotocollen, waarna voor de geïdentificeerde risico's de getroffen beheersingsmaatregelen in kaart zijn gebracht. De werking van deze maatregelen is met voldoende diepgang getoetst en de uitkomsten hiervan zijn voor de processen met een duidelijke audittrail vastgelegd. Wij zijn van mening dat de gemeente Haren voor het boekjaar 2013 een deugdelijk rechtmatigheidsonderzoek heeft uitgevoerd.

De begrotingsoverschrijdingen zijn goed toegelicht

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. In hoofdstuk *Ons controleproces* van deze rapportage lichten wij de controleaanpak en de verantwoordelijkheden van college, raad en accountant nader toe.

De overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten zijn door het college in de toelichting op het overzicht van baten en lasten toereikend toegelicht. Het college stelt uw gemeenteraad voor genoemde overschrijdingen te autoriseren in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2013. Vooruitlopend hierop zijn wij hiervan reeds uitgegaan bij het vormen van ons oordeel over de (begrotings)rechtmatigheid.

Rechtmatigheidsbeheer

Kwaliteit beheersorganisatie

Misbruik en oneigenlijk gebruik

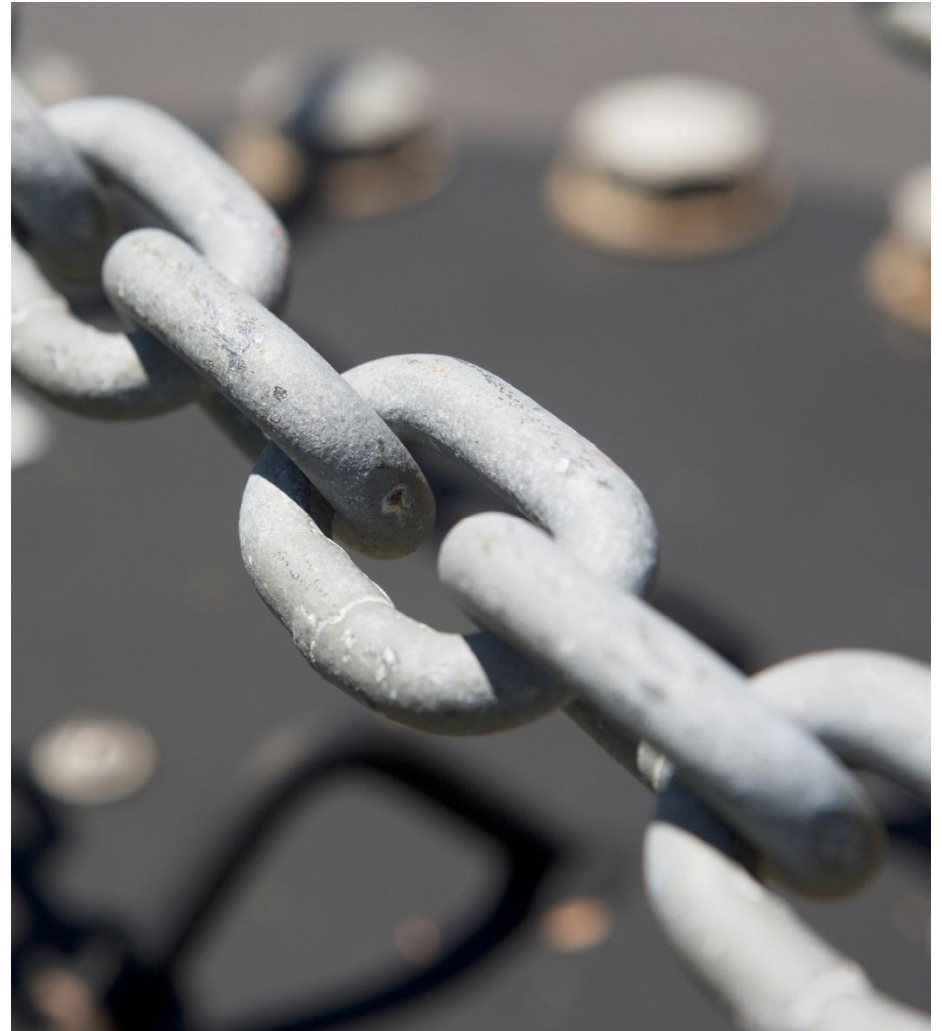
In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die erop zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Uw gemeente heeft de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik neergelegd in interne controleplannen. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties.

Niet-financiële beheershandelingen vallen buiten de scope van rechtmatigheidscontrole

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf *Weerstandsvormogen* van het jaarverslag.

Daarnaast hebben wij gericht geïnformeerd naar de lopende procedures waarbij de gemeente betrokken is, teneinde indicaties te verkrijgen over de eventuele risico's op dit vlak. Op grond hiervan beschikken wij niet over aanwijzingen die een nader onderzoek naar de (financiële) gevolgen noodzakelijk maakt.

Onafhankelijkheid en controleproces

Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid en controleproces

Inleiding

De onafhankelijkheid van de accountant behoort tot het fundament van zijn beroep. In de maatschappelijke discussie over kwaliteitsverbetering van de controle speelt de onafhankelijkheid van accountants een belangrijke rol. Het Nederlandse parlement heeft in dit kader met ingang van 2013 een wettelijke regeling ingevoerd inzake een strikte scheiding van controle en advies, alsmede vanaf 2016 verplichte kantoorrotaties bij OOB's (Organisaties van Openbaar Belang). Hiermee loopt Nederland vooruit op Europese regelgeving, waarover in december 2013 een akkoord is bereikt dat minder ver gaat dan de Nederlandse wet. Kern van het Europees Barnierakkoord is een verbod op bepaalde non-auditdiensten, een limiet op de levering van toegestane non-auditdiensten tot 70% van de audit fee en kantoorrotatie eens in de tien jaar welke periode na een nieuwe tender met tien jaar verlengd kan worden. Ook de *Nederlandse Beroepsorganisatie voor Accountants* (NBA) heeft de onafhankelijkheidsregels voor zijn leden verder aangescherpt. Met de nieuwe *Verordening inzake Onafhankelijkheid* (ViO) zijn de regels vanaf 2014 strikter dan de *Code of Ethics* en wordt een kader gecreëerd dat verder gaat dan internationaal gebruikelijk is. Zo geeft de NBA een meer expliciete uitleg aan bedreigingen van de onafhankelijkheid die voortvloeien uit de perceptie van het publiek.

Belangrijkste wijzigingen in de ViO

De belangrijkste wijzigingen in de ViO hebben betrekking op:

- ▶ een nadere toetsing van geschenken en uitingen van gastvrijheid vanaf een grens van € 100. Dit geldt zowel voor ontvangen als verstrekte geschenken en uitingen van gastvrijheid;
- ▶ een verbod van sponsoring van een assurancecliënt ter verkrijging van naamsbekendheid;

- ▶ het afschaffen van het onderscheid tussen een opdracht tot controle van de jaarrekening en andere assurediensten (bijvoorbeeld controle van een MVO-verslag). De oude regels kenden nog een lichter regime voor andere assurediensten;
- ▶ de introductie van het begrip gelieerde derde dat de reikwijdte van het verbod op het leveren van adviesdiensten aan andere entiteiten binnen de groep bij OOB's inperkt. Relaties met zustervenootschappen worden buiten beschouwing gelaten. Daarnaast vallen moedervenootschap(pen) wel onder het begrip gelieerde derde, ongeacht het materiële belang.

De strikte scheiding tussen controle- en adviesdiensten was al van kracht voor OOB's vanaf 1 januari 2013 en kantoorrotatie is verplicht voor financiële jaren van OOB's vanaf 2016.

Impact nieuwe regels op relatie gemeente Haren en EY

De nieuwe richtlijnen hebben geen effect op onze dienstverlening, aangezien de genoemde aangelegenheden zich niet hebben voorgedaan. Een gemeente is niet aangemerkt als OOB.

Onafhankelijkheid en controleproces

Wat is de reikwijdte van onze opdracht

Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2013 van de gemeente Haren gecontroleerd. Deze jaarrekening is onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders opgesteld. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in Artikel 213, tweede lid, van de *Gemeentewet*.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het *Besluit accountantscontrole decentrale overheden* (Bado) en het controleprotocol van de gemeente Haren.

Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Onze controleaanpak in het kort

Onze controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, alsmede het voor de naleving van de wet- en regelgeving relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn, maar die niet ten doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de

gemeente. In hoofdstuk *Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle* hebben wij u inzicht gegeven in de significante risico's, onze controleaanpak en bevindingen ten aanzien van de jaarrekeningcontrole.

Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving, van de redelijkheid van schattingen die het college van burgemeester en wethouders van de gemeente heeft gemaakt en een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

De met u afgesproken goedkeurings- en rapporteringstoleranties

Op grond van het Bado stelt de raad de goedkeuringstolerantie vast die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren.

Het normenkader en de goedkeuringstolerantie zijn op 20 januari 2014 vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders en vervolgens ter besluitvorming/kennisgeving gebracht van de raad.

Op grond van de jaarrekening 2013 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 460.000 (1%) en voor onzekerheden € 1.380.000 (3%). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring afgegeven worden.

Ons controleproces

Onafhankelijkheid en controleproces

Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

De rapporteringstolerantie, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden, is door de raad gelijkgesteld aan de goedkeuringstolerantie.

Goedkeurings-tolerantie	Goed-keurend	Beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 1\%$	$> 1 < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$> 3 < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Begrotingsbeheer

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. Voor een juiste oordeelsvorming is het van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de gemeenteraad geformuleerde beleid en/of wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten.

Wij beoordelen bij onze controle de overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten per programma. Dit betreffen enkel de lasten omdat hierop

een beoordeling en rapportering van de accountant wordt gevraagd vanuit de Kadernota Rechtmatigheid.

Het is de verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders om begrotingsafwijkingen tijdig te signaleren en te rapporteren aan de raad. Het is de verantwoordelijkheid van de raad om hier dan tijdig een besluit over te nemen.

Het is de verantwoordelijkheid van de accountant om de begrotingsrechtmatigheid van de lasten en investeringen te toetsen.

Dit doen wij onder andere door:

- ▶ vast te stellen of begrotingsafwijkingen tijdig zijn gesignaleerd en zijn omgezet in een begrotingswijziging ter autorisatie aan de raad;
- ▶ vaststellen of kostenoverschrijdingen leiden tot een onrechtmatigheid, welke meegewogen moet worden in het accountantsoordeel of niet. Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid hoeven niet te worden meegewogen in het accountantsoordeel.

Ons controleproces

Onafhankelijkheid en controleproces

Rechtmatigheid

Wij hebben bij de controle over 2013 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het Bado en de controleverordening/het controleprotocol 2013 van de gemeente Haren. Bij onze controle hebben wij aandacht gegeven aan de volgende onderwerpen:

- ▶ Het rechtmatigheidsbeheer.
- ▶ De naleving van het voorwaardencriterium.
- ▶ De begrotingsrechtmatigheid.
- ▶ Het misbruik-en-oneigenlijk-gebruikcriterium.

Verplichtingen inzake Single information en Single audit (SiSa)

Uw gemeente is op grond van wettelijk voorschrift verplicht de verantwoordingsinformatie voor de met name benoemde specifieke uitkeringen hieromtrent op te nemen in een bijlage bij de jaarrekening op basis van een door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voorgeschreven model. Bij de controle van deze bijlage betrekken wij de door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hiervoor gegeven aanwijzingen (Circulaire Single information Single audit 2013, waarin onder andere opgenomen de Nota verwachtingen accountantscontrole 2013).

De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- ▶ € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is;
- ▶ 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.250.000 is;

- ▶ € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.250.000 is.

In bijlage 1 van dit verslag rapporteren wij hierover.

Bijlage

Bijlage 1

Het is volgens de nota verwachtingen accountantscontrole voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli aanstaande elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2013	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
C7C	Investering stedelijke vernieuwing (ISV) II	Geen	n.v.t.	n.v.t.
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai (inclusief bestrijding spoorweglawaaai)	Geen	n.v.t.	n.v.t.
E26	Spoorse doorsnijdingen, tranche 1	Geen	n.v.t.	n.v.t.
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer Sisa tussen medeoverheden	Geen	n.v.t.	n.v.t.
E29	Tijdelijke regeling eenmalige uitkering stedelijke synergieprojecten Kaderrichtlijn Water	Geen	n.v.t.	n.v.t.
G1	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)_gemeente 2013	Geen	n.v.t.	n.v.t.
G1A	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)_totaal 2012	Geen	n.v.t.	n.v.t.
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 WWB_gemeente 2013	Geen	n.v.t.	n.v.t.
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2013	Geen	n.v.t.	n.v.t.
G5	Wet participatiebudget (WPB)_gemeente 2013	Geen	n.v.t.	n.v.t.